

Літинська В.А., канд. екон. наук, доцент
Хмельницький національний університет, м. Хмельницький
Кафедра управління персоналом і економіки праці, доцент
Пасічник Ю.О., студент
Хмельницький національний університет, м. Хмельницький

ОСОБЛИВОСТІ ЛІДЕРСТВА ЗА СУЧАСНИХ УМОВ

На сьогоднішній день, з'ясування суті проблеми формування лідерських якостей особистості вимагає наукового розкриття понять «лідер» і «лідерство», оскільки тлумачення наукових понять надає можливість визначити шляхи розв'язання педагогічної проблеми. Слід відзначити, що у економічній літературі поняття «лідер» і «лідерство» не є поширеними.

Необхідно підкреслити, що різні науки мають власний погляд на тлумачення поняття «лідер», що зумовлено специфікою кожної окремої науки.

Так, у філософській літературі термін «лідер» розглядається дуже рідко, однобічно і поверхово. Лідером визнається найбільш авторитетний член організації або соціальної групи. Його особистісний вплив дозволяє йому відігравати головну роль у різних політичних, моральних і соціальних ситуаціях.

Водночас група інших науковців зазначають, що авторитет лідера має неформальний характер і виникає стихійно. Соціологія й економіка вбачають у лідері члена групи, який користується великим авторитетом, впливом у будь-якому колективі, здатний очолити групу; людина, яка завдяки своїм особистим якостям має значний вплив на членів соціальної групи.

У сучасній літературі поняття «лідер» розглядається достатньо широко:

- це член групи, який у значимих ситуаціях здатний здійснювати особливий вплив на поведінку інших учасників;
- член групи з найвищим статусом, за яким визнається право приймати рішення у значущих для групи ситуаціях;
- людина, яка завдяки своїм особистим якостям здатна виявляти ініціативу, має значний вплив на членів соціальної групи;
- член групи, за яким група визнає право ухвалювати відповідальні рішення у значущих для неї ситуаціях, тобто найавторитетніша особистість, яка реально відіграє центральну роль в організації спільної діяльності і регулюванні взаємостосунків.

Ототожнювати поняття «лідер» з поняттями «керівник», «вождь», «вожак» методологічно неправомірно, оскільки вони мають різне смислове навантаження. Визначення «лідер» і «керівник» перегукуються за змістом із, відповідно, неформальним і формальним лідерством.

Керівник може бути лідером, однак лідер не обов'язково є формально визнаним керівником. Так, науковцями визначені такі відмінності між лідером і керівником [1, с. 95]:

- керівник назначається офіційно, а лідер висувається неофіційно.
- керівнику законом надані певні права й уповноваження. Лідер не має систему встановлених законом санкцій, використовуючи яку він міг би впливати на інших людей.
- керівник представляє свою групу у зовнішній організації та розв'язує питання, пов'язані з її стосунками з іншими групами, а лідер обмежений у сфері своєї діяльності. переважно межами внутрішньо групових стосунків.
- керівник перед законом несе відповідальність за стан справ у групі і результати її діяльності.

У довідниковій літературі лідерство – це становище, обов’язки, діяльність лідера; першість у чому-небудь; процес психологічного впливу однієї людини на інших у їх спільній життєдіяльності, який здійснюється на основі сприйняття, наслідування, навіювання, розуміння один одного [2, с. 67]. Соціологія вбачає в лідерстві, з одного боку, соціальні відношення домінування і підкорення у групі, організації, суспільстві, що базуються на здатності лідерів приймати рішення і здійснювати вплив, а з іншого – функції,

які виконуються лідерами у групі, плануюча, координуюча і контролююча діяльність, що здійснюється вищими членами групи [2, с. 74].

Учені-політологи розглядають лідерство не тільки як набір неординарних якостей і здібностей лідера, а й особливий вид міжособистісних взаємин. Його вплив є цілеспрямованим і передбачуваним, характеризується тривалістю часу та динамічністю.

У психолого-педагогічній літературі лідерство – це типова для лідера (керівника) система прийомів впливу на підлеглих; соціально-психологічний феномен, що належить до динамічних процесів у малій групі; поняття, що характеризує відношення домінування і підкорення у групі.

Лідерство є результатом дії як об’єктивних факторів (мети і завдань групи в конкретній ситуації), так і суб’єктивних (інтереси, потреби, індивідуально-типологічні особливості членів групи), а також дій лідера як ініціатора й організатора групової діяльності [3, с. 219].

Лідерство – функція групи, і вивчати його треба з урахуванням групових цілей і завдань. Синтетична модель робить акцент на трьох основних складових цього процесу – лідерах, послідовниках (відомих) і ситуаціях, в умовах яких здійснюється лідерство.

Отже, можна дійти до висновку, що лідер – це член групи, якому вона надає право приймати найвідповідальніші рішення, що стосуються інтересів усієї групи. А лідерство, передбачає вплив стосунків у процесі взаємодії, що ґрунтуються на особистісних характеристиках, де простежується факт домінування і підкорення.

Література:

1. Смірнов В.В., Клименко О.О. Основи менеджменту. Навчальний посібник. – Дніпропетровськ: НГУ. – 2006. – 126 с.
2. Скібіцька Л.І. Лідерство та стиль роботи менеджера. Навчальний посібник. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 192 с.
3. Хміль Ф. І. Основи менеджменту. Підручник. – Київ: Академвидав. – 2007. – 576 с.